Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 154 (10.831). Львів, пятниця 16 липня 1926. Pouztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Повновласти для уряду ухвалені.

Законопроєкт про повновласти для уряду перейшов у конституційній комісії в другому читанні. — Засідання сойму в пятницю. — З нарад адміністраційної комісії. — Урядовий проєкт організації сільських громад.

Варшава, 14. липня 1926.

Соймова конституційна комісія радила вчора пополудні на основі справоздання спеціяльної підкомісії над проєктом закону в справі повновластей для уряду. У висліді нарад принято в другому читанні проєкт в такій стилізації:

Ст. I. Уповажняється президента Річипосполитої на основі уступу 6. ст. 44 конституції в стилізації закону з дня . . . . 1926 р. видавати розпорядки, що матимуть силу закону, в обсягу узгіднення законів, обовязуючих з конституцією і виконувати її постанови, що передбачують видання окремих законів реорганізації й упрощення адміністрації держави, впорядкування й одностайнення правного стану в Польщі, виміру справедливости, як також суспільних чинитьб, а також в ділянці заряджень, що змагають до забезпечення буджетової рівноваги, стабілізації валюти й направи господарського положення в державі.

Ст. II. Ці розпорядки не можуть дотичити справ, вичислених в ст. 3. зак. 4, в ст. 4, 5, 8, 49, зак. 2, 50 і 59 конституції, як також накладання нових податків і публичних оплат, підвишки істнуючих податкових пайків понад 10 прц., передбачених законом з дня 1. липня 1926 про буджетову провізорію на час від 1. липня до 30. вересня 1926, введення нових монополів, виборчої ординації до сойму й сенату, самоврядних законів, виборчої ординації до самоврядних органів, а також з ділянки супружого права.

Ст. III. Нинішній закон обовязує від дня уконституування слідуючого сойму, найпізніше до дня 31. жовтня 1927.

Ст. IV. Виконання нинішнього закону поручається президентові ради міністрів і всім міністрам, кожному в межах його діяльности.

Ст. V. Нинішній закон входить в життя з днем оголошення.

Перед голосуванням над поданими вище статтями законопроєкту про надзвичайні повновласти для уряду пос. Грінбавм поставив був внесення, аби з тих повновластей міг користати тільки теперішній уряд Бартля. Це внесення, не зважаючи на підтримку представників Українців, Білорусинів і Німців, перепало. З уваги на те всі „меншостеві" клюби здержалися від голосування над законопроєктом, який перейшов тільки тому, що дуже багато клюбів здержалося від голосування. Можна думати, що цей законопроєкт перейде і на пленумі сойму таким самим способом.

Сьогодня третє читання законопроєкту.

Заповіджене на сьогодня пленарне засідання сойму відложено до пятниці, бо конституційна комісія не скінчила ще своєї праці. Порядок засідання сойму лишаєть ся без змін.

Тому, що засідання адміністраційної комісії розбилися на точці про пропорціональне голосування, зібралася в середу пополудни підкомісія. Справа точки щодо громад, необнятих пропорціональністю, буде принята згідно з внеском „Пяста" і Хр. Д., який приймає як границю 500 мешканців. Громади з людністю вище 4000 ділитимуться на округи, число яких не може бути вище 5, при чому на кождий округ припадатиме щонайменше 3 мандати.

Щодо виборчої системи будуть зголошені 3 предложення: 1) т. зв. „штивна ліста" без можливости зміни, яку зголосить лівиця; 2) ліста з допущенням змін (зголосить Пяст); 3) система голосування обмежена без ліст (зголосить правиця).

Незалежно від того, що соймова адміністраційна комісія працює над законами самоврядування, міністр Млодзяновський предложив раді міністрів власний проєкт організації сільської громади. Проєкт цей принято.

„Ruskie studjum uniwersyteckie".

Варшава, 14. липня 1926.

„Kurjer Warszawski" довідується, що уряд п. Бартля має намір уже в цьому році здійснити плян утворення в Кракові університетського „руського studjum".

Конґрес національних меншостей у Женеві.

Женева, 13. липня 1926.

Програма другого конґресу національних меншостей у Женеві передбачує такі реферати: 1) мова меншостей у шкільництві й адміністрації — реф. лотиський Німець; 2) управнення меншостей в господарських справах — реф. литовський Поляк; 3) справа горожанства меншостей — реф. чеський Мадяр і литовський Жид; 4) активне й пасивне виборче право меншостей — реф. литовський Жид; 5) міжнародній орган нац. меншостей — реф. мадярський Німець; 6) постійний парлямент меншостей — реф. мадярський Жид. — Від Ред.: На цей конгрес рішили галицькі москвофіли на недавньому зїзді вислати делєгата від „русскаго меншинства" в Польщі.

За зазок для европейського порозуміння.

Женева 14. липня 1926.

Група політиків і членів парляменту зібралася вчора в будинку фундації Карнеджія з метою обговорити справу утворення в лоні Ліґи Націй звязку для европейського порозуміння. На підставі численних пропозицій, що надійшли з Німеччини, Голяндії, Чехословаччини й Польщі, постановлено вибрати комітет, який занявсяб утворенням комісії в Женеві. Комісія та занялась би уложенням програми дискусії представників европейських народів.

Біржа.

Гроші.

Тенденція захитана. Зрана курси міцніші, пополудні долар впав на 6 пунктів. Оборот середній. Валюти: Амер. дол. 9.28—9.29·50, канад. дол. 9.20—9.22; чеські корони 0.28—0.30, леї 4.25—4.50, франц. франки 0.27—0.28, швайц. франки 1.70 до 1.75, фунти штерлінґи 43.50—44.00.

Золото: 20 кор. 36.00—36.50; 20 франків 33.50—34.50; 20 марок 42.80—43.20; 10 рос. рубл. 45.50—46.80.

Срібло: Австр. корона 0.72—0.76, 5-австр. кор. 3.90—4.10; австр. фльор. 1.95—2.05; рос. рублі 3.00—3.20; копійки за рубель 1.50—1.60.

Збіжжя.

В біржевім обороті застій, по-за біржою купно вівса по дотеперішніх цінах і ячменю по цінах нижчих від останніх нотувань. Заінтересування в озимому ріпаку і білій конюшині. Тенденція взагалі знижкова, для вівса здержлива. Настрій зневохочений.

Самоврядування.

Львів, 14. липня 1926.

II.

Крім тої дуже важної причини нині ясною стає і друга, що теж мала велике значіння для покривання безправств і надужить у самоврядуванні. Та причина могла мати рішаючий вплив на варшавський урядовий осередок, що поставив собі за завдання провести уніфікацію самоврядування в цілій Польщі при допомозі нового законодавства. Причина ця заключається в тому, щоби при допомозі безмежної анархії, безладдя та беззаконня в ділянці самоврядування на території Сх. Галичини протягом цілого ряду літ відзвичаїти населення від самоврядування взагалі, а зокрема, щоби знищити серед нього всякі традиції громадського самоврядування австрійського типу.

З жалем треба признати, що це вдалося Польщі до деякої міри осягнути. Бо коли зважимо, що останні вибори до громадських рад відбувалися подекуди далеко перед війною (1907, 8, 9, 10, 11, і 12 роки), що членами рад були люде старші, поважні і що багато-багато з того покоління нині вже не стало, а те, що остало, це переважно старе, знищене війною, без надміру енергії та ініціятиви, а все молодше покоління традиції громадської самоуправи не має і не може мати, бо не мало звідки її набрати, не перебуло практичної школи, не вчилося стояти на сторожі громадського добра, — то зрозуміємо, що в даному випадку польська політика була в значній мірі вдатною. До таких результатів тієї політики допомогла Польщі у великій мірі світова війна. Східна Галичина була тереном найзавзятіших боїв, була тереном найбільшого знищення та руїни. На її території не переводилося військове положення, при якому не могло бути мови про вибори до самоуправних громадських установ. Польща тільки поширила та поглибила протягом 7 літ те, що підготовили та оставили їй довгі літа світової війни. Молоде покоління, те покоління, що приходить тепер до голосу в громадських справах, не має живих традицій самоврядування.

Нині тільки жалісно зітхають старші — а їх не багато — за тими часами, коли всі такі надужиття та наживи були неможливими, коли над війтом, чи бурмістром і його господаркою була якась контроля громадської ради, коли кожна громада мала свої амбіції, коли старалася за добру славу і добре імя для себе при допомові доцільної та розумної господарки колективним добром. Тоді й дороги й мости й пожежні приряди були в порядку, бо за те хтось відповідав, бо за непорядок ціла громада стидалася. Отже є та традиція у старших. Але молодші того не знають і не розуміють, бо їм, як сказано, чужа практика самоврядування, бо вони не мають практичного вишколу і виховання, словом — ніякого підготування до того.

Чи потрібна була для Польщі загибіль традиції самоврядування на території Східної Галичини? Ми дозволимо собі сказати, що була дуже потрібна. А була потрібна тому, бо те, що мають дати ковані тепер у польському соймі закони про самоврядування, дуже далеке і цілковито не покривається з тим, що було в нас і що й тепер повинно бути на полі самоврядування згідно з обовязуючим тут австрійським самоврядним законодавством.

Замісць дотеперішньої громади, що є природною спілкою мешканців одного села з одинаковими і спільними інтересами, урядові проєкти передбачують обмеження прав теперішніх громад і створення їх коштом збірної громади (волости). Отже збірна громада, якщо її малиб увести і в Східній Галичині, стала би твором наскрізь штучним з суперечними інтересами поодиноких теперішніх громад, що мусілиб увійти до неї. Проєкти, іґноруючи дотеперішню відрубність кожної громади, полекшують тим самим проводження територіяльних змін між громадами.

На основі австрійських законів до творення нових громад треба було в кожному випадку окремого закону. Не те в Польщі! Передбачуючи вже заздалегідь уніфікаційні ос-

мов конфіската не торкається. А проте.. чи не є це вже блажені наслідки парляментарних дискусій над реформою конституції, яка має пильніше прислухатись до потреб т. зв. „національних меншостей“? А в останнім (27 ч.) „Свободи“ прокуратор позволив собі сконфіскувати цитат зі слів Стан. Грабського, якими цей зясовує становище своєї партії в справі вікільництва на українських землях.

— **Деякі дописувачі.** Ніякий редактор не дивується приватним, принагідним дописувачам, коли вони не знають, що рукописи слід писати на одній сторінці паперу, що допис повинен бути виразний, головно, коли в ньому є прізвища, що для часопису не дуже цікаво знати малі подробиці про дрібненькі події одного містечка (як нпр. список осіб, що грали в аматорській виставі „Ой, не ходи Грицю“) і багато дечого иншого, про що знають ті, які дописують до часопису постійно. Редакція перестає навіть дивуватись поважним громадянам, які не в силі спромогтись на кілька слів інформації про культурний чи політичний рух у своїм ріднім місті або про факти, які треба необхідно подати до відома загалу в інтересі національної справи. Не один громадянин може почувати себе ображеним, коли, виславши раз чи два нецікавий допис, „не попав у ґазету“, николи й з причин незалежних від доброї волі редактора. Але як не дивуватись дописам, в яких поважні особи (бодай з претенсіями на повагу) описують довгу історію виключно на те, щоби на кінці зробити собі рекляму. Перед нами свіжі такі два дописи. В одному змальовані чари природи наших гір, на їх тлі жива діяльність одного громадянина, а все це кінчиться висновком, що він може відступити на літо дешево дві кімнати для літників. Вступна стаття, великий фейлєтон і дрібні оголошення переплутані вкупі. Другий допис є ще наївніший. Один з наших адвокатів, який займає неабияке громадське становище, пересилає зовсім нецікаву новинку про звичайну крадіж. На цьому листку, для збільшення поваги факту, позичена ним печатка одної нашої громадської установи, а сенс моральний переданого факту такий, що злодія боронив д-р... такий-то... Якби помістити таку звістку, то від завтра редакція була би хіба засипана звітами з усіх розправ і справ, які ведуть усі наші адвокати в цілім краю. А згаданий „пан меценас“ може буде на нас ще ображений. O, sancta simplicitas!

— **Ucrainica.** Великодне число журналу „Die Gartenlaube“ (ч. 13. з 1. квітня) приносить статтю К. Г. Штробая про великодні писанки (Ostereier) з ілюстраціями, між якими подибуємо й зразок наших писанок з Галичини й Буковини (із збірки музею для німецької етнографії). Берлінський щоденник „Deutsche Allgemeine Zeitung“ з 9. липня містить оригінальний допис (Eine prähistorische Stadt bei Odessa) про передісторичні розкопки в Усатові коло Одеси, пороблені одеським історичним археольоґічним музеєм. Передісторична оселя має бути „посереднім звеном між передісторичною українською трипільською культурою й історичною грецько-скитською епохою північного Чорноморя. — З приводу сокільського зїзду видала „Prager Presse“ великий ілюстрований додаток, в якому ціла третя частина місця присвячена українському матеріялові з Підкарпатської України, а саме з Ужгороду (м. и. гр.-кат. собор, монастир Василіян, гончарський ярмарок), Берегова і з Ґурі Р. (знимка гуцульської стадnини, сільських загород, жіночих одягів, церкви і т. д.). **З. н.**

— **Злодійська хроніка.** У білий день почали злодії ломати замок від дверей помешкання на вул. Кохановського 52, де перехрещуються кілька вулиць і звичайно ходить досить людей. У помешканні була господиня, почала кричати, означе прохожим, між якими був офіцир, а не було ні одного поліцая, не вдалось зловити вломників. — Під подушкою держав уночі добродій Шнаґе, при вул. Овочевій ч. 8, 1400 дол. 65 зол. і золотий годинник. Те, що він спав смачно на такім майні, не дивниця, але звідки злодій знав про це сховище і як умів ніжно витягнути цей скарб — це справді диво. — Ще кращу добичу повіз автом уночі жрець злодійського мистецтва з ул. Обозової 6.: футра, пальта, вбрання, дорогоцінности — все вартости 8.500 зол. Є це тільки три зразки діяльности львівських злодіїв, між якими менше сміливі та менше талановиті вдоволяються скромнішими здобутками.

— **Каса хорих м. Львова** видала звіт з минулорічної своєї діяльности. Находимо там цікаві цифри: вона обезпечує 126.766 осіб. Дохід з вкладок мала 4.382.850 зол. Вкладка на одного обезпеченого члена з родиною є приблизно місячно 7 зол. Підмог видала каса на 1,696.740 зол. цебто 37·6 проц. зі загальних доходів; на лічення 3,413.808 зол., цебто 75·6 проц.; на адміністрацію 412.821 зол. Недужих зголосилось: 175.422 осіб; лікарських порад дали в 504.750 випадках; поважно недужих було 8.639 осіб. До шпиталів вислали 1.640 членів Каси і 950 членів родин.

— **Спека в Америці.** У Сполучених Державах кількасот осіб умерло за останні дні внаслідок надмірної спеки. У Шікаґо є в тіни 40 степенів, у Каліфорнії 52 степ. Бідніші люде, що задихаються в удушливих хатах, проводять ночі по парках та на вулицях, инші на дахах, з яких у сні падають николи вниз (18 убитих). У Вашинґтоні в державних установах припинили працю тому, що в бюрах висидіти не в силі. Одночасно в численних місцях після спек прийшли великі шкідливі бурі.

— **Нові видання ВУАН.** За останній час вийшли такі видання ВУАН. у Київі: В. Модзалевський — Гути на Чернигівщині (вид. мистецького відділу ВУАН., 12 арк. др.); акад. Фомін — Фльора України з мапою України (вид. фіз.-матем. відділу, 6 арк.); проф. Берінґ — Збірник праць Дніпровської біольоґічної станції (вид. ф.-м. відд., 10 арк.). В найблизшому часі вийдуть з друку між иншим: Етноґрафічний Збірник, ч. 2.; Кордт — Чужоземні подорожі по Східній Европі до 1700 р., Збірник комісії зах.-руського права.

— **З кіна.** У кіні „Марусенька“ почалась подвійна рекордова пєса у 2-х частинах п. з. „Тайна жінки начальника поліції“, у головних ролях з А. Корф., Дігельманом, Аблем і О. Маковською. І-а частина: Зоря цирку Фаріні. ІІ-а Яка з двох?

— **Друкарські помилки.** В рецензії про пописи елєвів Музичного Інституту просить нас автор справити одну прикру друкарську похибку. Має бути: Явився..„талановитий елєв М. Занько у Крейцерівській сонаті, мимоходом кажучи, виконаній бездоганно, хоч змістово трохи блідій“. — В передовій статті „Діла“ (ч. 153.) п. н. „Самоврядування“ у першій шпальті другої сторони у 12 рядку з гори має бути: „а навіть у всіх мазурських повітах львівського воєвідства“, а не „краківського воєвідства“.

— **Купуймо і вживаймо** пасту до обуви лише „Елеґант“ О. Левицька і Ска, Львів, Кордецького 51. 2—5

Зі спорту.

„Україна“ — „Pogoń“ (Стрий) 6:4 (3:1).

В Стрию дня 11. ц. м. „Україна“ склала іспит з блискучим висліром у боротьбі з поважним противником, довголітнім кандидатом до львівської футбалевої А-кляси, з яким „Hasmonea“, третій з черги клюб Львова, вийшла минулої неділі з висліром 1:1. Треба признати, що на цю перемогу „Україна“ вповні собі заслужила. Бо дала видцям гру гарну, спокійну, повну глибоко обдуманих комбінацій під вмілим проводом чільника Мурського. „Pogoń“ стрийська, збита зовсім з пантелику, боронилася гостро ріжними „foul“-ами і несмачними вигуками, накликуючися взаїмно. В першій половині падає три goal-і для „України“, стріляні Кобзярем, Малинкою і Терлецьким, а для „Pogoń-i“ один. В другій половині по початковій перевазі „Pogoń-i“, яка віддає два goal-i і додає ще одного, але взятого з приворітного авту, слідує серія завзятих наступів „України“, увінчаних двома goal-ами, стріляними Мурським з карного і ще одним з гарної комбінації Бирчаком. Загальний вислід 6:4. Наріжники 6:3 для „України“. Суддя п. Вальдман, з виїмком кількох промахів, добрий. Ці змагання повинні „Україну“ довести до переконання, що час вилізти зі шкаралупи і станути на ширший, єдино спортовий шлях.

„Україна“ — „Скала“ (Стрий) 4:4 (3:2).

Дня 12. ц. м. відновлена недавно стрийська „Скала“, українська дружина старої дати, міряла свої сили з переможцем „Pogoń-i“ — „Україною“. Від минулого року, коли я бачив її в змаганнях з львівською „Зорею“, зробила вона великий поступ. Покращала дещо техніка, комбінація та віддага. „Україна“, втомлена по тяжкій роботі з минулого дня, не висилювалась надто на стріляння воріт, а цілу свою енергію скермувала на те, щоб показати гарну та спокійну гру, що їй вповні вдалося. „Скала“ надробляла зате foul-ами. В першій половині падуть три goal-i для „України“ (Мурського два і один Бирчака), „Скала“ стріляє два. В другій половині „Скала“ стріляє два goal-i, а „Україна“ одного (Кобзяр). Кінець гри приносить вислід 4:4. Наріжники 7:2 для „України“. Суддя В. Стоцький. Публики багато. — **В. С.**

✝ Посмертна згадка.

Бл. п. Осипові Гірнякові незабутна китиця. Вартість людського життя залежить від його змісту; коли чоловік на протязі свойого життя давав багато високоморальних примірів другим, тоді життя його набирає великої вартости для окруження і усього громадянства. Воно дивиться на життя такого чоловіка як на примір гідний звеличання і наслідування. Щоденні подвиги бл. п. Осипа Гірняка були м. и. і для автора отсих рядків постійною спонукою та заохочуючим зразком, а чесність та ідеальна доброта Покійного жерелом морального відсвіження. Почуваючися довжником Його, бажав би я отсим хоч частинно мій довг сплатити.

Бл. п. Осип Гірняк був людиною небуденної інтеліґенції природної, дотепу та енергії; в парі з тим відзначався Він високопоетичною вдачею, вищою над пересічний спосіб думання та відчування. Хто знав цього, наскрізь благородного чоловіка, не може на вістку про Його смерть без зворушення душі згадати Його чистого і праведного життя, перейти мимо Його свіжої могили, не кинувши пахучої квітки вдячного звеличення Його чеснот і характеру, Його багатої діяльности та самопосвяти для других.

Невеличкий становищем ієрархічним, невеличкий особою фізичною — був бл. п. Осип Гірняк великий духом; sciant, etiam inter minores magnos viros esse! Сильна воля, захоплення всім, що гарне і добре, невичерпаний гумор, невтомима трудящість, широка начитаність і в парі з тим вироблена серед життєвої боротьби власна фільософія життя — ось духова сильветка сего рідкого чоловіка. Життя трактував він як поезію і брав його засадно з кращого, ідеального боку, а ясність Його ніжної, доброї душі не дозволяла Йому ніколи бути песимістом. Він не вмів ненавидіти — лиш вчив, не вмів погорджувати ні бути заздрісним. З молодечою фантазією, котра не опускала Його до пізної старости, лучив Він тверду, реальну працю: вдома, в громаді, в суспільности. Був чоловіком, що мав незвичайний вплив і тішився беззастереженим довірям як серед струсівського міщанства так і серед селянських кругів, серед яких працював довгі літа як директор каси і агент „Дністра“. Для всіх був дорадником та провідником. Через те якраз зумів Він підвести обі названі, за Його почином основані інституції на високий ступінь розвою.

Ніколи не шукав ні для себе ні свойого, хоча достатків у Його не було. А родину мав тяжку: сімох синів перевів цей справді найкращий з батьків через високі школи. Про себе не дбав, нікого в життю не засмутив — всюди вносив доброту, щиру прихильність і чисту радість, ці жемчуги, котрими так багата була душа Його.

За те ми нині найкраще помянемо Тебе, вірний сину безталанної Неньки, благородним суперничанням: щонебудь ми з Тебе полюбили і в Тобі подивляли, це остається на все у серцях наших. З Богом і спочивай Незабутний!

Тернопіль, в червні 1926.

Свящ. Олександер Коренець.

ОПОВІСТКИ.

Видів Тов. „Український Інститут для дівчат в Перемишлі“ приймає на шк. рік 1926/7 180 учениць до інституту за оплатою 80 зол. на місяць. Прохання о приняття приймає Управа Інституту (Татарська 4) до 20. липня. — *М. Демчук*, управ. іст. 57 3—3

Позір Театральні Гуртки! Вже час приготовляти різдвяну виставу. Вже вийшла з друку „ВИФЛЕЕМСЬКА НІЧ“. Лібреттo враз з партитурою і коштує лише 3 зол., з почтою 3·20 зол., за післяплатою коштувала би 4 зол., тому порадно є посилати належитість 3·20 з гори, щоби не платити коштів післяплати. „Вифлеемська Ніч“ була давно вичерпана а всі инші подібні „вертепи“ не вдоволяли ні аматорів ні публики, тому „Вифлеемська Ніч“ з партитурою, яку видало тепер В-во „Русалка“, є такою різдвяною виставою, якою не постидається ніхто. Наклад книжки дуже обмежений, оголошення в часописах більше не буде, тому кождий, хто має намір виставляти на Різдво „Вифлеемську Ніч“, мусить негайно її замовити, бо під зиму ціна буде подвійна. Замовляти у всіх українських книгарнях і у В-ві „Русалка“ Львів, вул. Куркова ч. 10. 80 1—1

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ДЛЯ ГІМНАЗІЙНИХ АБІТУРІЄНТІВ(ток), що мають здавати іспит зрілости у вересні 1926 р., ще кілька вільних місць на вакаційнім курсі репетиторійнім. Науки уділяють найліпші гімназійні професори по 6 годин денно. Зголошення: Наукові курси „Освіта“, Львів, Міцковського ч. 11. 20 2—2

МОРЕЛІ ЗАЛІЩИЦЬКІ, посилаю в 5 кг. кошиках найліпшої якости франко за післяплатою 17 зол. Віктор Нисобраух, Заліщики. 59 2—5

ДЯК-ДІРИҐЕНТ, іспитований, з семинаріяльним образуванням і власною музичною бібліотекою, жонатий, шукає негайно посади дяка-управителя хору, або якоїнебудь відповідної посади. Ласкаві зголошення прошу слати на адресу: Мих. Волошакевич, Ляшки завальні ad Крукеничі. 55 2—2

ФОРТЕПЯНИ, піяніна, фісгармонії, майже нові завсіди на складі, на ріжні ціни продає, купує, міняє готівкою. Гавак Панська 21. Тел. 35—45 27 4—10

НЕГАЙНО потрібно панни обзнайомленої з німецькою мовою на посаду до бюра. Ю. Ломага, Сєнкевича 9. 64 2—2

ДО ЗАМІНИ управительство в догіднім місци за посаду, лише при залізниці. Інформацій уділить Аптика Веддіж. 67 2—3

В СКОЛІМ б. Стрия, недалеко ріки Опора, близько зал. стації і ліса є ще кілька комнат до винайму, з харчем або без, на час літнього сезону. Близша відомість у п. радникової Марії Левицької. 76 1—1

ШУКАЮ комнати (до кінця цего місяця). Ласкаві зголошення до Адмін. „Діла“ під „Учитель“. 79 1—1

НЕГАЙНО потрібна кухарка, котра уміла би також випікати і виробляти всякі цукорняні вироби, або цукорничка (цукорник), котра могла би провадити також кухню. Молочарня Покутської Спілки Молочарської в Битькові. 74 1—2

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

ЖАРІВКИ ощадні, як також всілякі електротехнічні матеріяли, поручає знана фірма **К. Поммах,** в нововідкритім льокали, Львів, вул. Баторія 28 (Будинок премієр). 1996 Ціни безконкуренційні. 10—10

Конкурс

Видів філії Тов. „Союз Українок“ у Рогатині шукає настоятельки для невеликого Інституту для дівчат (12 учениць) — в першій мірі зредукованої вчительки, або такої, що вела вже Інститут. Зголошення до 25. липня ц. р. присилати на адресу голови філії Марії Крушельницької у Рогатині. — ВИДІЛ. 56 3—3

Подяка.

Високоповажаному п. д-рові Михайлові Козакові, лікареві в Станиславові складаю сердечну подяку за щиру, совісну і успішну лікарську поміч в моїй тяжкій недузі.

75 1—1 **Іван Кохановський.**

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає **Василь Мудрий.** Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.

пків, а український нарід і всі національні меншости будуть позбавлені і теперішних невеликих можливостей для оборони свого положення, які їм дає бодай у мінімальній мірі парляментарний устрій.

Польська держава стане нарешті національною державою, а не державою національностей. В тому є істота справи. І тільки для замилення людських очей говориться тепер про те, що дотепер мали ми в Польщі до діла зі самодержавством і що щойно відтепер прямується до направи устрою. Вже на початку моєї мови виказав я, що сойм властиво не грав ніякої ролі в життї держави, не зважаючи на теоретичне його повновладство, бо дотепер уряд, а не сойм мав фактичну повноту влади.

Основною причиною маєвого перевороту, а також повстання урядового проєкту на зміну конституції була національна квестія в Польщі, а зокрема справа територіальних меншостей. Характеристичним під тим оглядом є момент перевороту і зміна конституції. Чому панове так спішаться, чому напередодні конституанти хочете змінити конституцію? Відповідь на те може бути тільки одна: зближаються нові вибори до сойму, і можуть до нього прийти з дуже поважній кількости Українці зі Східньої Галичини, а тому потрібна була або зміна ординації виборчої, або зміна державного устрою. Зазначуємо, що ні одна ні друга рецепта нічого вам не поможе, бо ні одна з цих рецепт не може змінити головного факту, а саме, що в польській державі є понад 45 відсотків непольського населення, при чому, більшість його творять територіяльні меншости, що прямують до обєднання з материнними пнями. В таких умовинах тільки одна зміна була доцільна, а то зміна границь. Тоді в Польщі міг би повстати парляментарний уряд, отже не треба булоб змінити виборчої ординації та парляментарного устрою. Словом на користь Польщі вийшла би тільки зміна границь і в тій зміні границь радо панам допоможемо.

Щож до инших змін: ординації виборчої чи парляментарного устрою, то в тому вас не підтримаємо, тримаючися засади: „C malis elige minima" і будучи глибоко пересвідченими, що тільки в своїй державі український нарід матиме повноту прав і повну волю. Покищо прилучаємося до внесення ППС. на відкинення проєктів про зміну конституції.

Пятий Конґрес Міжнародньої Жіночої Ліґи Мира і Свободи.

Одною з найбільш активних міжнародніх жіночих організацій є Міжнародня Ліґа Мира і Свободи. Повстала вона в 1915 р. під головуванням визначної американської суспільної діячки і теперішньої президентки Ліґи І. Аддамс.

В склад Ліґи входять представниці жіноцтва 29 ріжних націй, зорганізованих у національні секції і льокальні ґрупи. — Ціль Ліґи, як вже сама назва вказує, є праця над осягненням тривкого мира на підставі взаїмного порозуміння поодиноких держав і народів.

Ліґа з жіночою організацією для соціяльної, політичної і економічної співпраці і признає рівність для всіх без ріжниці пола, кляси, раси і віри.

Досі відбула Ліґа чотири інтернаціональні конґреси, а то: в Гаазі 1915 р., в Ціріху 1919 р., у Відні 1921 р. і у Вашінґтоні 1924 р.

В перших роках свого істнування Міжн. Ліґа провадила майже виключно пацифістичну працю, звертаючи зокрема увагу на виховання молодого покоління в інтернаціональному пацифістичному дусі, засновування інтернаціональних шкіл і університетів та творення катедр для інтернаціональних справ і звязків при університетах. В останніх роках належить піднести значну зміну в цьому напрямку. Сучасні політичні обставини і міжнародня політична констеляція спричинила те, що Ліґа для ращі свого істнування взялася за політичну роботу.

Цей зворот виступив ярко вже на конґресі у Відні (в 1921 р.), на якому обговорювано цілу низку політичних питань, як справа національних меншостей, ревізії мирових договорів і инші. На цьому конґресі прийнято між иншим резолюцію з домаганням до Союзу Народів усунути чужу окупацію з усяких територій, а між ними і з українських.

В 1922 р. Ліґа скликала світову конференцію мира в Гаазі, на якій кинула гасло скликання економічної конференції всіх держав і народів в ціли взаїмного порозуміння і запевнення тривкого мира. — Після останнього Вашінґтонського Конґресу (з 1924 р.) Ліґа працює паралельно зі Союзом Народів і кожда точка нарад Союза Народів є рівночасно предметом нарад Ліґи. Центральним осідком Ліґи є Женева, де знаходиться її міжнародне бюро „Maison internationale". При Ліґі зорганізовано й окрему „Комісію Сходу", яка головну свою увагу присвячує справам національних меншостей.

В цьому році Міжн. Ліґа скликала свій конґрес до Дебліну в Ірляндії, який відбувається в часі від 8—16-го липня. Конґрес скликаний під кличем „Найближчий шлях до мира".

Предметом нарад конґресу є три головні справи а то: 1) кольоніяльний і господарський імперіялізм, 2) справи національних меншостей і 3) мілітаризм. Крім того будуть там обговорюватися ще инші справи, а саме: господарська співпраця, взаїмне порозуміння, інтерн. мировий суд, демократична контроля і инші. — В часі конґресу будуть працювати постійно три головні комісії: для справ імперіялізму, нац. меншостей і мілітаризму.

Кожна Національна Секція після рішень Екзекутивного Комітету Ліґи повинна виготовити еляборат на одну з повищих тем, узгляднюючи політичне і господарське положення свого народу. Після постанов конституції Ліґи — тільки її Національні Секції є уповновласнені висилати своїх делеґаток на конґреси Ліґи. Всі инші жіночі чи загальні організації не мають права висилати на конґрес Ліґи своїх делеґаток, як і впливати на їх вибір. Українська Секція, згідно її Галицька Ґрупа, яка по порозумінню зі Секцією, — провадить тепер всі аґенди Секції, — стоїть в тісному звязку з Міжнар. Ліґою і є тепер одинокою, активною, українською організацією Ліґи. Про її активність свідчить найкраще постійна переписка з Екзекутивою Ліґи в Женеві, якої вираз находимо у 276 письмах, звітах, еляборатах, докладах, меморіялах то що, в скликанню 11 засідань Виділу, 5-ох ширших сходин і одного публичного засідання з рефератами на інтернаціональні теми. Все те зроблено на протязі одного року. Пренумерували також інтернаціональні часописі.

Ця саме Галицька Ґрупа провела свою підготовчу роботу до Конґресу Ліґи та визначила своїми делеґатками на цьогорічний Конґрес Ліґи до Дебліну п. Блянку Баранову, п. сенаторку Левчанівську і п. Марту Рудницьку.

Вже в маю ц. р. Галицька Ґрупа приступила до виготовлення реферату про положення національних меншостей, зокрема Українців в Польщі і в тій ціли ввійшла в порозуміння з місцевими політичними чинниками.

В половині червня ц. р. вислано виготовлений реферат до Ген. Секретаріяту Ліґи в Женеві враз з поданням резолюцій, в яких Українська Секція домагається переведення в практиці права на самоозначення всіх народів без ріжниці. На бажання інтернаціональної Ліґи—Галицька Ґрупа зобовязала п. Блянку Баранову заступати справи Української Ліґи на конґресі в Дебліні. Однак згадана делеґатка, не зважаючи на гарячі інтервенції Міжнар. Ліґи в Міністерство Закордонних Справ у Варшаві та інтервенції наших сенаторів (п. Левчанівської і п. Черкавського), до сьогодня не одержала потрібних документів на виїзд.

Галицька Ґрупа, передбачуючи це, виконала заздалегідь підготовчу працю до Конґресу і вислала до Дебліна на руки президентки Ліґи п. Addams і пятьох Національних Секцій, — а то: анґлійської (п. Маршаль), ірляндської, шведської, данської і бельґійської — реферати про політику Поляків в відношенні до їх національних меншостей, зокрема до 7-міліонового українського народу в Польщі від 1919 р. по нинішний день,—а також запропонованої автономії в цій справі. Зокрема вислано письмо до Ірляндської Секції з проханням заступати Українську Секцію на конґресі та відчитати її доклад і піддержувати її становище. Крім того Галицька Ґрупа вислала на руки президентки J. Addams привітне письмо, мотивуючи в ньому між иншим відсутність української делеґатки на конґресі неодержанням потрібних документів на виїзд від польського уряду. Дня 7. липня ц. р. вислала Галицька Ґрупа привітну депешу з нагоди відкриття конґресу.

Школа чи слідча експозитура?

(Від власного кореспондента.)

Луцьк, 14. липня 1926.

Волинський куратор Сікора надіслав концесіонареві української гімназії в Луцьку п. Є. Петриківському 1. VII. ц. р. N. 9372 таке письмо: „Według informacji urzędowych, które Kuratorjum posiada, p. Jan Własowski, kierownik utrzymywanego przez Pana gimnazjum, wiedział o istnieniu wszód powierzonej mu młodzieży — szkolnej organizacji „Komsomoł" i nie doniósł o tem władzom. Wskutek tego wymieniony nie może być pozostawiony na stanowisku dyrektora zakładu. Jednocześnie Kuratorjum zaznacza, że ani p. Jan Własowski, ani p. Włodzimierz Fedorenko nie mogą pozostać w zakładzie w charakterze nauczycieli". Kurator O. S. W. Sikora.

Подібного роду „документ нашого часу" дійсно дає привід до глибокої задуми: куди ми нарешті йдемо, або краще — куди ведуть нас оці, що на весь світ кричать про себе, як про репрезентантів европейської культури на Сході?

Поминемо те, що судова розправа т. зв. „Комсомолу" ще остаточно не скінчена, що засуджені луцьким окружним судом обвинувачені апелювали до вищої інстанції, яка може ж і не знайти в цій справі „Комсомолу", хоч те остаточно вже вирішив непогрішимий п. Сікора. Поминемо далі й те, що ані слідство, ані розправа в окружному суді в Луцьку (в квітні б. р.) абсолютно не ствердили того, щоб т. зв. організація „Комсомол" істнувала в українській гімназії (обвинувачена молодь належала до ріжних шкіл, а дехто був поза школою, і в гімназії не збіралася), як це виникає з письма „куратора" п. Сікори. Не будемо нарешті розводитися багато й над тим, що за щож саму справу т. зв. „комсомолу" і п. Власовського були усунули з директорства і п. Федоренка з учительства два роки тому, при перших арештах молоді у вересні 1924 року. Але п. Федоренка в листопаді, а п. Власовського у грудні зусиллями громадянства привернено знову на їх становища. Щож сталося тепер нового?

Та все це другорядне... Але найголовніше — це жах за дітей, за молодь, коли керма виховання спочиває в руках людей з „ідеольоґією", якою пронятий наведений документ.

Оповідають, що підчас судової розправи прокуратор поставив директорові Власовському, яко свідкові, питання, чому він не доніс поліції, коли знайшов полишену в гімназії брошуру „Перший май молоді" (леґальне видання). На це була відповідь, що прокуратура і педагогія є ріжні речі, здобути довіря молоді й педагогічний авторитет не так легко, а втратити вмить можна. Що таке питання задав прокуратор, нема нічого дивного, бо він думає властивими йому категоріями,

Будемо бачити, що скаже на все те міністерство освіти, куди вноситься скарга на варварське поступовання п. Сікори.

Один з батьків.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

По широкому світі.

Збори Ліґи Націй, семі з черги призначені на 6. вересня. Їх програма вже начеркнена: питання пацифікації міжнародніх взаємин, арбітраж, забезпека держав і редукція їх зброєнь; прийняття Німеччини; господарсько-фінансова відбудова Австрії та Угорщини; справоздання комісії для підготування міжнародньої господарської конференції; вибір непостійних членів Ради Ліґи.

Пруський уряд домагатиметься від Гогенцолернів нових уступов щодо їх відшкодовань.

Англійсько-грецькі переговори щодо сплати грецьких довгів розбиті. Греція годиться лише на 150 тисяч фунтів річно, а Англія хоче пів міліона.

У Берліні прийшло до кривавих заворушень безробітних. Причиною — невдоволення головним урядом праці.

У Болгарії внутрішні настрої непевні. Виїзд князя Бориса на чужину вважають ознакою, що є сильна течія за абдикацією короля.

З вічевого руху.

Віче У. Н. Д. О. в Микулинцях.

По Тернополі, Борщеві, Чорткові, Збаражі й Кошичинцях — Микулинці... Організаційна праця Українського Національно-Демократичного Обєднання і розбуджування повітових осередків проходить систематично через судові округи та йде до громад. Віче в Микулинцях, що відбулося дня .. ц. м. в салі „Просвіти", це перше на Поділлі віче УНДО. в судовім окрузі. Саля, призначена для 300 осіб гостила поверх 600 заступників округа. Треба було подивляти отікаючих потом наших селян, котрі оставили пильні сезонові роботи, щоби бути присутніми на вічу.

На вічу обговорено всі актуальні справи. Віче відкрив місцевий громадський діяч д-р Роман Слюзар. По виборі президії в особах о. Евгена Лопатинського з Прошови, Луки Ракочого, господаря з Настасова, Иосифа Федевича з Микулинець і студента Івана Костецького, забрав голос д-р Ст. Барані і в преґарній промові представив наше теперішне політичне положення. Бесідник доказав, що на прилюдним всенароднім вічу можна в популярній і зрозумілій для народу формі зреферувати найбільше заплутані політичні справи. Відтак делеґат УНДО. п. Олекса Черкавський говорив про значіння і потребу політичної організації. Реферат про програму УНДО. виголосив з великим успіхом п. Олекса Гладишовський, господар з Купчинець. Резолюціями, протестуючими проти теперішнього нашого політичного положення, зокрема проти поведінки з політичними вязнями, проти теперішньої системи в шкільництві, проти теперішньої земельної реформи, надужить і безправств на полі самоврядування покінчено наради. З грімким „Ще не вмерла" вічевики розійшлися домів.

Учасник.

Пресовий ланцюг.

На побільшення обєму „Свободи"

зложили далі:

141) Д-р Василь Стасюк, Ланьцут, 5 зол.
142) Д-р Омелян Царевич у Тарнові, 10 зол.
143) Іванна Шелевич, Борислав, 5 зол.
144) Д-р Лев Голінатий, Нове Село к. Підвол. 5 зол.
145) о. Мих. Кордуба в Сушні 4 зол.
146) о. Лев Юрчинський у Доброміці 5 зол. і кличе: Андруха Марціннюка, Луку Іщука, Гриця Гевуся, Гриця Березу, Онуфрія Кацавала, Івана Будку, Гриця Пічугу, Тимка Гевуся, Теодора Королюка, Дмитра Гевуся — всіх з Доброміркн.
147) Інж. Роман Шехович, Криниця, 10 зол.
148) Д-р Volод. Постригач у Тернополі 10 зол. і кличе: інж. Волод. Ременза у Скалаті, о. Мих. Пострнгача у Стрептові, інж. Степана Турина у Львові.
149) Д-р Олександер Грабовський Тернопіль 10 зол., кличе: Д-р Сидора Голубовича, Протиничі, радн. Білинського і Віктора Цебровського, обох в Тернополі.
150) Михайло Мочульський, Грималів 5 зол.
151) Тома Горин, Чортків 5 зол.

НОВИНКИ.

— **Що вже конфіскують.** У вчорашнім числі нашого часопису прийшла черга на 67-у конфіскату цього року, і її жертвою впала небуго року... і її жертвою впала небудена статті — одно місце з поденна статті — одно місце з посольської промови посла С. Хрушельської промови посла С. Хрущельського п. з. „До чого причуя Польщі?" Як відомо посольських про-

форми на полі самоврядування, польські законодавці видали ще в 1922 р. закон, на основі якого нові громади може творити міністерство. І тому від якогось часу твориться особливо на українських територіях масу нових громад з кольоністів. Не зважаючи на те, що ті нові громади не мають ніяких даних на самостійне істнування, не зважаючи на те, що вони слабі фінансово й економічно — їх все таки твориться в цілях польонізаційних і для майоризації українського населення. Якщо нові закони постановляли би примусове творення збірних громад (волостей, в офіціяльній терміньольогії це „гміни"), то слід побоюватися, що ті новотворені громади будуть творити і приділювати до збірних громад так, щоби все забезпечувати цим останнім польську перевагу. Творення нових громад може мати далекосягле значіння для Поляків при виборах і в тій ціли законопроєкти передбачують навіть творення окремих виборчих округів у громадах і по містах. Округи мають творити і викроювати адміністративні чинники. Отже можна собі уявити, як це буде виглядати та як буде відбуватися розділ мандатів поміж них.

Важко розмежувати на основі проєктів компетенцію збірної громади від складових громад. Не знати, чи збірна громада є самоуправним тілом вищого типу, чи ті обі громади мають творити якийсь новий рід сімбіози, взаїмно себе доповняючи. Сама льогіка наказує думати, що збірна громада повинна бути вищою інстанцією, тобто другим здолу щаблем у драбині самоврядування.

На основі австрійського законодавства громадські управи, а зокрема війти, вибрані громадськими радами, не потребували ніякого затвердження державної влади. На основі польських законопроєктів вибраний війт і управа вимагають обовязкового затвердження державної влади (адміністрації). Чому воно так, на це поданих причин нема. Та вони ясні! Якщо рада вибере до управи або на війта особу, якої влада не затвердить, то треба вибирати иншу, а якщо і другої не затвердить, тоді влада має право іменувати урядового комісаря. Замітне те, що проєкт закону не подає причин, від яких малоб залежати незатверджування війта і взагалі членів громадської управи. Отже в тому випадку лишається необмежену самоволю старостам. Це для нас дивогляд у самоврядуванні! Та той дивогляд будуть широко ариноровлювати в практиці на українських землях. В нас може навіть те нове самоврядування опинитися в такому положенні, що знов будуть правити наказні війти. Иншими словами — це право для адміністрації переслідувати і дошкулювати населенню та саботувати уконституювання громадських органів, отже саботувати самоврядування взагалі.

В. Н.

„Реформатори".

За „нову" виборчу ординацію.

VI.

Коли вже розглядаємо головні точки вроджених в останньому часі проєктів зміни виборчої ординації, коли спиняємося над „реформаторськими" помислами скомпромітованих „суверенів", то для повноти картини годилося би теж привести один голос з боку, зпоза сойму, з табору, зближеного до нинішніх можновладців. Є це голос відомого письменника В. Сєрошевського, того самого, який в своїм часі може одинокий мав відвагу і сміливість протестувати проти страшних таборів смерти, де гинули сотні й тисячі інтернованих Українців — того, що чи не одинокий (хоч і безвислідно!) піднимав голос протесту проти страшної гегенни — Буґшопів; того, що брав (також без позитивних наслідків!) в оборону українських полонених і вкінці того, що на сторінках теперішнього органу марш. Пілсудського „Кур. Поранного" так знаменито змалював культуртреґерську місію польської школи на „кресах". Годиться ще додати, що ці ядерні його образки

найшлися були на сторінках усієї української преси на обох півкулях, а також попали були і в чужинну пресу.

Отже В. Сєрошевський виступив у „Глосі Правди" з власним проєктом реформи конституції і виборчої ординації.

Заявляючись сторонником державного синдикалізму, на перший плян висуває він Господарську Палату, зложену з представників професійних союзів, синдикатів хліборобських, промислових, торговельних, продукційних і консумційних кооператив, банкових трестів, заступників великих землевласників, селян заможних, середняків, малоземельних і безземельних. Тут зразу усувається принціп виборности, а висувається принціп делегування. Мовляв, така палата, до якої увійшли би найкращі фаховці, виробилаб найвідповідніший господарський плян. Всякі страйки, зменшування платень, безробіття і т. и. ця палата усувалаб заздалегідь. Вона зліквідувалаб економічну анархію та старалась би завести соціяльну гармонію. Отсе був би головний інструмент держави, її серце, в якому відбувалась би круження крови. Сойм зійшов би на другий плян, обмежившись до контролі ділань Госп. Палати й до живого контакту з народніми масами. Число послів повинно бути зменшене до половини, вибори повинні відбуватися в одномандатових округах, а виборчий ценз — це вміння читати по польськи.

Чому саме по польськи? — може запитати здивований читач. Автор сам відповідає:

„Щоб виборець перестав укінці бути бараном, який знає тільки те, що йому наговорить партійний ревун; щоб міг перечитати і зрозуміти урядові розпорядки, соймові постанови, опінії ріжних напрямків політичної думки, щоб перестав бути безборонною жертвою партійної демагоґії..."

Хіба не ясно, чому?

По польськи читати! Таж Польща істнує всього тільки восьмий рік і ще не поставила шкільництва і взагалі справи освіти так, щоб могла похвалитися ліквідацією анальфабетизму. Навпаки, неграмотність шириться під кермою польських „просвітителів" у спосіб, що викликує просто трівогу. Українцям і Білорусинам накинено насильно польську школу,

А зрештою, чи нпр. мешканці теперішніх „кресів" могли перед 10, 20, 30, 40 і більше роками знати, що вони увійдуть у склад польської держави, в якій треба буде вміти читати по польськи, коли цього не знав ні Сєрошевський, ні Пілсудський, ні Бартель, коли взагалі ніхто не знав, що повстане польська держава і то ще в таких напучнявілих границях!

Уважаємо взагалі який небудь виборчий ценз, а в теперішньому часі і ценз освітній (коли за такий вважати „штуку" читання) несправедливим і недоцільним. Тим більше несправедливим є ценз, що замикається в рямках „вміння" читати по польськи. Колиб узагалі поставлено як виборчий ценз вміння читати в рідній мові, то це малоб хоч покришку рівности і справедливости, хоч і тут ділялись би страшенні надужиття. Бо всіх Поляків, що не вміють читати, вписувано би до виборчих лист, а Українців і Білорусинів, навіть письменних, не вписуваноб. До тогож деякі українські провінції під Польщею „справді є — так сказатиб — більше анальфабетичні (щодо „штуки" читання), як деякі польські. Але хто цьому винен? Винна Росія і Польща. І чи за гріхи Росії і Польщі має покутувати український громадянин? До тогож часто буває, що неграмотний є громадянсько більше свідомий, як неодин, що здобув „штуку" читання по польськи. Зрештою, коли вимагається від громадянина податків, служби у війську і т. п., то його не питають, чи він вміє читати взагалі, а по польськи зокрема. Через те не відписують йому податків, ані не звільняють з війська. Колиж при обовязках нема цензу, то чомуж він повинен бути при використуванні прав?

Потребу вміння читати по польськи мотивує В. Сєрошевський тим, щоби громадянин міг прочитати і зрозуміти урядові розпорядки і т. и. Перш усього більшу прислугу зробив би В. Сєрошевський громадській справі, колиб ставив домагання, щоб урядові розпорядки були подавані населенню в зрозумілій для нього мові, отже не лише в незрозумілій для „чужоплемінного" населення польській мові, але і в українській, білоруській, жидів-

ській, німецькій, литовській. Бож населення не є для урядових розпорядків, тільки урядові розпорядки є для населення. Крім того В. Сєрошевський виявляє надмір наївности, коли думає, що всі, які вміють читати по польськи, розуміють урядові розпорядки. Є це інтеліґентський, а радше літераторський самообман. Польські урядові розпорядки, здебільшого складані тими, що вміють читати й писати по польськи („z domowem wykształceniem!"), не є часто зрозумілі навіть для професійних правників з університетською освітою. А щож говорити про тих, що лише вміють читати по польськи?

Вкінці вимога якогонебудь виборчого цензу криє в собі безлік небезпек. З таким самим правом і на основі таких самих „даних", на яких збудував свою вимогу й свій виборчий ценз В. Сєрошевський, хтонебудь инший міг би поширювати ті цензи in infinitum. Гр. Тіса в часі війни „поширював" виборче право у той спосіб, що признавав його... вислуженим капралям. Чомуж серед більше помислових польських „реформаторів" не мали найтися ще більше помислові люди, які напр. звужувалиб виборче право тільки до тих, що служили в польському війську або в поліції, або в дефензиві і т. п.? А всі такі „цензи" можна умотивувати.

Так представляються проєкти зміни виборчої ординації до польського сойму, видвигнені офіційними й неофіційними „реформаторами". Щож ми на це?

Ми не співпрацювали ні активно, ні пасивно при творенні обовязуючої виборчої ординації; її творено поза нами, понад нашими головами в нашу некористь. Пропоновані зміни мають на меті майже в цілости зліквідувати представництво українського населення.

До чого прямує Польща?

Промова пос. С. Хруцького в дискусії над зміною конституції в польському соймі дня 6.VII. 1926.

(Докінчення.)

Нарешті революційні виступи в маю пояснювали між иншим і тим, що теперішній сойм перестав віддавати настрої суспільности і народу. Отже і ця причина вимагала негайного розвязання сойму, щоби дати населенню можливість виявити свою волю при допомозі нових виборів. Самозрозуміле, що коли бажалося зберегти в Польщі парлямент, то льогіка фактів вимагала негайного розвязання сойму. Одначе так не сталося і сойм остав при життю, — сойм, чинно зневажений, обвинувачений за затроєння державного організму, за моральну гниль, — сойм, не віддаючий суспільних настроїв. Чим можна пояснити той факт, як не глибокою погордою до сойму, як самої установи?

Провідник військової революції хотів стати диктатором і тому треба йому було виплити, висміяти, поганити в очах суспільности саму установу парляменту і таким чином немов би підготовити психольогічну основу для признання своєї зовнішної диктатури. А тому виставлено сойм на прилюдне посміховище. Дійсно те, що було потім — це цілий ряд кпинів зі сойму. Ось мав прийти вибір президента. Устами уряду була запевнена повна свобода вибору, а напередодні вибору на „чорній каві" у премієра маршалок Пілсудський говорив щось про батіг. Перед виборами відбувалася велика агітація за вибором марш. Пілсудського на президента. В тій агітації брав участь сам премієр уряду. Бажа-не марш. Пілсудського було задоволене. Сойм, як відомо, вибрав його президентом. У відповідь на вибір вислав марш. Пілсудський наперед придуманого листа, писаного мабуть тоді, коли офіціяльно зголошував свою кандидатуру.

В письмі стверджує маршалок леґалізацію свого революційного вчинку соймом, але не приймає вибору, бо не має довіря до послів, що його вибирали, і до себе, при чому стверджує, що влада президента за мала, і він не мав би куди порушитися. Чи все те не виглядає на безграничні кпини зі сойму, зі суспільности, з уряду і навіть з людської льогіки. А далі пішли нові кпини зі сойму.

Маршалок Пілсудський вибору не приймає, але дає по воєнськи національному зібранню наказ: вибрати ту, а не иншу людину. І врешті ще одна картина легковаження, немов би всіх дотеперішніх кпин було замало. Елект не стає перед Національне Зібрання для зложення присяги, але навпаки Національне Зібрання республиканської Польщі мусить йти до електа на Замок королів польських, щоби відібрати від нього присягу. В такий спосіб пониженo, осміяно та злегковажено сойм в очах усеї суспільности.

Відбувалося відготовання ґрунту під визнання диктатури уряду, чи одиниці, та це не робить ріжниці. А по тих прелюдіях мається відіграти вже само скасування парляментарного устрою, бо чим є проєкти уряду, дотично зміни конституції як не перечеркненням парляментаризму. Не буду доказувати тої теми, бо здається, всі це признають, зрештою дуже яскраво це доказував у своїй промові пос. Дашинський, а нині д-р Керник. Стверджуючи цей головний факт, бажав би я найти його причини.

Між становищем центро-правих партій і становищем марш. Пілсудського бачу одну тільки ріжницю, а саме: правиця прямує до вдержання карикатури парляментаризму і тільки для самих Поляків, а табор марш. Пілсудського взагалі намагається усунути парляментаризм із Польщі. В одному й другому випадку наслідки для Українців і всіх національних меншостей одні і ті самі. Ясно, що й мета в обох випадках та сама: прямування до виелімінування з державного життя усіх національних меншостей. Ви, Поляки, всі однако ломили собі голови над тим: як довести до того, щоби в польській державі, де заледви 55—60 відсотків Поляків (пос. Бітнер: Щось ви дуже зменшуєте відсоткові цифри! Статистика виказує 70 відс.), мали виключний голос у всіх справах виключно Поляки. Найшли ви дві рецепти. Одна центро-правого табору в виді зміни виборчої ординації і частинно конституції, друга лівиці і Пілсудського — знесення парляментаризму. Мушу бути справедливим і признати, що розвязка, запропонована урядом і табором Пілсудського, є радикальніша. Бо для всіх ясно, що коли в Польщі прийде до всесильної влади уряду, то буде це уряд виключно з По-